

CD KLASSIEK

**Vergeten symfonie
Kurt Magnus Atterberg**

Is de Zweedse componist Kurt Magnus Atterberg (1887-1974) slechts een voetnoot in de muziekgeschiedenis? Te oordelen naar het aantal werken van zijn hand dat op cd werd gebrand, zou men geneigd kunnen zijn om beamend te antwoorden. Daarin komt stilaan verandering, zeker met deze knappe uitgave van Atterbergs negen symfonische werken, evenveel als Beethoven dus, door de Finse dirigent Neeme Järvi en het symfonische orkest van Göteborg.

Bovengenoemde zuinigheid valt te verklaren door het feit dat Atterbergs muziek trouw blijft aan de conservatieve stijl en dat hij tijdens Wereldoorlog II de foute kant koos. Uiteindelijk komt alles echter toch neer op de kwaliteit van de muziek en deze componist levert alleszins toegankelijke tonale muziek af die goed in het gehoor ligt. Bovendien dirigeert Järvi de uitvoering van Atterbergs werk behoorlijk pittig, al kunnen we dat niet echt beoordelen gezien het ontbreken van veel vergelijkingsmateriaal. Dirigent en orkest wekken alvast de indruk dat er vaart zit in deze symfonieën.

Atterberg componeerde ook opera's en ontleende daaraan materiaal. Zo benutte hij in 1942, in volle oorlog, in zijn zevende symfonie elementen uit een opera over de boerenopstand van 1525. Oorspronkelijk was die vierdelig, maar wegens de kritiek die het werk oogstte, knipte hij in 1969 het vierde deel weg.

De andere symfonie op deze cd is Atterbergs negende uit 1955, en die ademt een veeleer sombere en zelfs tragische sfeer. Geen wonder, want de toondichter plukte teksten en inspiratie uit een Oud-IJslands gedicht. Bovendien gaat het om een pessimistische kosmologie: hoe het kwaad in de wereld kwam en hoe alles uiteindelijk zal/moet uitlopen op volstrekte destructie.

Het visionaire van de titel is dus vooral apocalyptisch van inslag. Eigenlijk had Atterberg aanvankelijk een cantate op het oog, maar het werd een bevallige symfonie, waarin de componist alle muzikale kennis die hij gedurende zijn leven had opgedaan zonder pedanterie aanwendt. Conservatief? Jazeker, maar beslist met pit. (JC)

Kurt Magnus Atterberg, *Symphonies nr. 7 (Romantica) op. 45 & nr. 9 (Visionaria) op. 54*, door het Gothenburg Symphony Orchestra onder leiding van Neeme Järvi, Chandos, CHSA 5166, 23 euro.

CD KLASSIEK

**Postuum werk
Franz Schubert**

Het wat vreemd klinkende *Der Tod und das Mädchen* (De dood en het meisje) is de titel van het veertiende strijkkwartet D 810 van Franz Schubert (1798-1828). Het werk ontstond in 1824 en heeft weinig te maken met de titel. Het is geen verklanking van een verhaal, maar wel absolute muziek. Schubert schreef het werk toen hij diep in de put zat en leed aan de toen als ongeneeslijk beschouwde geslachtsziekte syfilis. Het kreeg pas een eerste uitvoering in 1833, na de dood van de componist.

De Moldavische violiste Patricia Viktorovna Kopatchinskaja (geboren in 1977) blikt een schitterende versie van het werk in, sa-

men met het Saint Paul Chamber Orchestra. Het bijzondere aan het album is dat de vier indrukwekkende delen van Schuberts werk worden omringd door een eigenzinnige keuze van modern werk en bewerkingen van oude muziek voor strijkinstrumenten. György Kurtag en Heinz Holliger staan er naast John Dowlands beroemde pavanne uit *Seven Teares* en een madrigaal over de dood door de beruchte renaissancecomponist Carlo Gesualdo (1566-1613), die ook bekend staat als moordenaar. Het doel van de violiste met het album is naar eigen zeggen „onze oren te verfrissen”. (EDS)

Franz Schubert, *Death and the Maiden*, door Patricia Kopatchinskaja (viool) & The Saint Paul Chamber Orchestra, Alpha 265, 23 euro.

BOEK TOERISME

**Zwarte velden
Korneel De Rynck**

Het zogenoemde duistere toerisme of de duistere pelgrimage zijn erop gebrand historische plekken aan te doen die te maken hebben met oorlog, dood en tragedie. U denkt dat dit een recent, postmodern fenomeen is? Dan vergist u zich. Reeds in de vroege jaren 1920 vonden er uitstapjes plaats naar wat rest-

te van de slagvelden van de Grote Oorlog. Na Wereldoorlog II trokken oud-strijders en hun familieleden naar de slagvelden in Normandië of de Ardennen. Recentelijk werden de resten van voorbije oorlogen in Oost-Europa ontdekt.

Er bestaan veel reisgidsen naar sporen van de Eerste Wereldoorlog in België en Frankrijk, maar Korneel De Rynck trekt naar alle belangrijke plaatsen van die oorlog in Europa en doet daarbij maar liefst twaalf landen aan. Hij bezoekt uiteraard België en Frankrijk, waar hij ook minder bekende plekken opzoekt, en hij reist naar Italië, Slovenië, Bosnië, Servië, Macedonië, Griekenland, Turkije, Polen, Oekraïne en Wit-Rusland. Verrassend is dat hij dus ook Oost-Europa opzoekt en verkent.

De Rynck, geboren in 1986, is historicus, schrijver en reiziger. Hij won de Vlaamse Scriptieprijs 2008 en debuteerde in 2011 met *De tuin van Tito. Een reis*

langs de spoorlijn Belgrado-Sarajevo. De auteur biedt zijn lezer vooral een handig overzicht van de meest interessante sporen. Tegelijk schetst hij de context van de strijd en vertelt hij het verhaal van de veldslagen. De plaatsen zijn niet enkel historisch belangrijk, ze zijn ook leuke bestemmingen. Ook bijzondere plekken worden vermeld, zoals het café *Le Tommy* langs de baan tussen Bapaume en Albert, aan de Franse Somme, eigenlijk een privé-museum waar je ook Britse *Fish and Chips* zowel als een Frans Pernod kunt krijgen. (EDS)

Korneel De Rynck, *In Europese velden*, Manteau, Antwerpen, 2017, 350 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 2233 373 0.

BOEK GELOOF

**Medemensen
René Stockman**

Broeder René Stockman, generale overste van de broeders van Liefde, schreef met *De fragiele mens* een stekelig en hoogstpersoonlijk boek. Voor

wie zich wil laten wakker schudden door de verborgen kracht die voortkomt uit zwakheid, is dit boek een aanrader.

Broeder Stockman haalt verhalen op uit de recente geschiedenis en uit de media. Zoals dat van Marie Heurtin, verfilmd in 2014. Die Franse film vertelt het waargebeurde verhaal van de doof en blind geboren Marie Heurtin (1885-1921). Ze is onhandelbaar en agressief en heeft door haar handicap geen contact met de buitenwereld. Een jonge zuster ontfermt zich over het meisje. Aanvankelijk is het moeilijk tot haar door te dringen, maar uiteindelijk slaagt de religieuze via een systeem van aanrakingen erin contact krijgen en aldus Marie Heurtins grote persoonlijkheid op het spoor te komen.

Broeder Stockman: „De confrontatie met Marie Heurtin roept ons op om nooit bij het masker te blijven staan, maar achter ieder masker steeds de mens te blijven zien, hoe broos en kwetsbaar en geschonden deze ook is. Het is een succesverhaal dat ons moet aanzetten om ook in gevallen die nog moeizamer verlopen toch deze mensen als medemens te blijven zien en vooral als medemens te bejegenen.” (EDS)

René Stockman, *De fragiele mens*, Halewijn, Antwerpen, 2017, 153 blz., 16,95 euro, ISBN 978 90 8528 412 3.

BOEK NON-FICTIE

**Vader en zoon
Rory Stewart**

De Nederlandse titel van dit boek, *De Schotse marsen*, is wat misleidend. In het Engels immers heeft *Marches* de dubbele betekenis van voettochten en grensgebieden, ‘marken’ in het Nederlands.

Roderick ‘Rory’ Stewart is niet de eerste de beste. In 2016 werd hij minister voor Internationale Ontwikkeling in de regering van Theresa May. Hij is conservatief parlements lid voor Englands meest noordelijke kiesdistrict, in het graafschap Cumbria.

De auteur behoort tot een oud Schots geslacht en werd opgeleid

aan Eton College, de meest prestigieuze middelbare school van Engeland. Hij studeerde ook in Oxford en werd diplomaat. Stewart is een zoon uit het tweede huwelijk van zijn vader Brian, die in dienst van het Highlandregiment Black Watch deelnam aan de landing in Normandië en de veldtocht in Frankrijk in 1944. Na de oorlog trad hij in diplomatieke dienst en werkte hij in China en Vietnam, toen delicate posten. In de jaren 1970 was hij de tweede man van de Britse inlichtingendienst MI6.

Rory Stewart schreef in 2004 over zijn wandelingen door Afghanistan. Het nieuwe en door de Britse pers bejubelde boek is het relaas van een wandeltocht in 2011 langs de Engels-Schotse grens met zijn 89-jarige vader. Vader en zoon trekken er nog eenmaal op uit. Beiden weten dat het een soort afscheidsritueel is, maar de zoon wil vooral enkele aspecten bij elkaar brengen. Tijdens de wekenlange tocht van ruim vijfhonderd kilometer (zoon te voet, vader meestal per auto) tasten ze de verschillen af tussen Engeland en Schotland, te midden van een verstild landschap en halfvergeten dorpen. Oog in oog met de Muur van Ha-

drianus delen ze hun oorlogservaringen, want ook zoonlief was lid van Black Watch en streed in Irak en Afghanistan.

Het boek is vreemd en betoverend tegelijk. Het gaat over de geschiedenis van de Britse natie, over de Romeinen, over het beheer van en landgoed en de anatomie van het landschap. Militaire feiten uit de Romeinse tijd staan naast die uit Irak. Bovendien is het een intiem portret van twee geboren avonturiers, een vader en een zoon. Het boek eindigt met het overlijden van vader Stewart op 93-jarige leeftijd. „Ben je bang voor de dood, *daddy*?”, vraagt de zoon tijdens de wandeling. „Zie ik niet echt de zin van in”, klinkt het. (EDS)

Rory Stewart, *De Schotse marsen*, Prometheus, Amsterdam, 2017, 410 blz., 24,99 euro, ISBN 978 90 4463 257 6.